

INGELICHT

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
september 2005 - Nr 5

Defensie



NIST versterkt lokale intell fusion

colofon

INGELICHT wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Eindredactie:

M.A.M. Bemelmans-Oonincx
N.E. van den Brink

Redactieadres:

MIVD/Bureau Communicatie
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

E-mailadres:

M.Bemelmans-Oonincx@co.dnet.
mindef.nl

Fotografie: Ministerie van Defensie
Peter Wiezoreck

Vormgeving: Theo Olsthoorn en
Kommer de Heer

Druk en lithografie:

UnitedGraphics

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines INGELICHT

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren	Verschijningsdatum
kopij	27 oktober
5 oktober	27 oktober

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend.

Omslag: NIST voorziet in inlichtingenbehoefte operationele commandant.

I N H O U D S O P G A V E

- 4 Memorandum of Understanding: schriftelijke vastlegging van een samenwerkingsverband**
- 5 MIVD traint nieuwe analisten Albanese Militaire Inlichtingendienst**
- 6 Medezeggenschapscommissie**
- 6 Nieuwe Personeelsconsulent**
- 7 Telefoon, organizer of camera?**
- 8 Information discovery met Dublin Core Meta Data**
- 10 MIVD gaat digitaal**
- 11 Battlefield Information Collection and Exploitation Systems netwerk**
- 12 NSO presentatie in Burum**
- 14 Defensie Inlichtingen en Veiligheid Instituut**
- 16 NIST dicht 'gat' in inlichtingenbehoefte**
- 19 Op naar geïntegreerd inlichtingenbeeld**
- 20 Cobelens wordt nieuwe directeur MIVD**
- 20 Bureaucontainers voor uitzendgebieden gearriveerd**

MIVD organiseert BBQ op 13 september

Alle MIVD-medewerkers, ook het ingehuurd personeel, zijn van harte welkom op de BBQ die door en voor de MIVD wordt georganiseerd op 13 september a.s. De barbecue vindt plaats in gebouw 147 op de Frederikkazerne te Den Haag van 16.00 uur tot 20.00 uur.

MIVD heeft eigen internet site

Vanaf 22 juli 2005 heeft de MIVD haar eigen internet site. Dit heuglijke feit is het resultaat van een samenwerking met Defensie Voorlichting en DTO, die de opdracht heeft gekregen van de MIVD om een site voor haar te bouwen en deze 'live' te zetten.

Met het 'live' gaan van de MIVD internet site is de MIVD een van de weinige inlichtingendiensten ter wereld die een eigen geregistreerde site heeft. Enkele andere inlichtingendiensten die een eigen internet site hebben, zijn de Amerikaanse, Engelse, Belgische, Deense en Spaanse diensten.

Op de internet site van de MIVD is naast algemene informatie zoals de taken en werkzaamheden ook meer specifieke informatie te vinden zoals de ontwikkelingen op I&V-gebied, Personele veiligheid en Industrieveiligheid.

Kortom, zeker de moeite waard om eens een kijkje te nemen op: www.mivd.nl



Internationale samenwerking met partnerdiensten in volle gang

Buiten de ontwikkelingen die zich de laatste jaren binnen de MIVD hebben afgespeeld, is er ook internationaal veel gebeurd. Sinds de aanslagen in de Verenigde Staten, Madrid en Londen is internationale samenwerking bij de bestrijding van terrorisme niet meer weg te denken uit het wereldbeeld. Voor de MIVD is hierdoor de samenwerking met internationale partners toegenomen en verder geïntensiveerd. Maar die samenwerking vindt niet alleen plaats naar aanleiding van internationale ontwikkelingen.

Onze dienst onderhoudt contacten met een groot aantal buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Deze contacten zijn van belang voor onze informatiepositie. De informatie die we van andere landen krijgen, levert vaak een waardevolle bijdrage voor onze eigen inlichtingenproducten. Zo wisselen we met internationale partners geëvalueerde inlichtingenproducten uit, stellen we elkaar over en weer vragen en vindt er overleg plaats tussen analisten en specialisten.

We zoeken samenwerking met partners als we inschatten dat zij een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan onze strategische of operationele taak. Zo werken we samen met een aantal 'grote' landen, maar ook de samenwerking met kleinere partners kan zeer waardevol zijn. Bij deelname van Nederland aan crisisbeheersingsoperaties werken we samen met landen in steeds wisselende coalities. En zo kunnen relaties ontstaan met landen, waarmee samenwerking enkele jaren geleden niet voor mogelijk werd gehouden. De samenwerking met Japan tijdens onze gezamenlijke betrokkenheid in Irak is daar een voorbeeld van. En zo zijn landen als Polen en Roemenië, als actieve deelnemers aan vele crisisbeheersingsoperaties, inmiddels belangrijke partners voor ons geworden.

De MIVD werkt niet alleen samen met partners waarvan het belang voor het eigen productieproces en dus ook het rendement op korte termijn zichtbaar is. We werken ook samen met partnerdiensten waarvan het belang misschien minder zichtbaar is. In dit laatste soort gevallen kan er sprake zijn van een hoger belang. Na de val van de muur en de crisis op de Balkan zijn diverse landen in Oost-Europa betrokken in democratiseringsprocessen. Naast de democratisering van regeringsstructuur worden vaak ook de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van deze landen betrokken in het democratiseringsproces.

Een aantal Oost-Europese landen heeft ingezien dat deelname aan samenwerkingsverbanden als de NAVO en de EU het democratiseringsproces kan



versnellen. Deze landen zoeken vaak aansluiting bij individuele lidstaten van de NAVO en EU en dus indirect ook bij de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van deze lidstaten. Er blijkt bij de nieuwe en aspirant-lidstaten van de NAVO en EU een grote behoefte te bestaan om te leren van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de West-Europese landen. Ze zijn geïnteresseerd hoe het democratisch toezicht bij ons is georganiseerd en hoe wij onze werkwijzen hierop hebben ingericht. Daarnaast willen ze weten hoe ze het beste hun eigen organisatie kunnen inrichten en hoe de werkprocessen in die organisatie het beste kunnen worden ingericht. Ook wil men graag weten hoe wij bijvoorbeeld de veiligheidsonderzoeken uitvoeren en hoe bij ons

het analyseproces verloopt. En zo heeft de MIVD bijvoorbeeld in juni een opleiding voor analisten verzorgd in Albanië (zie ook het artikel op pagina 5).

Soms is het de Minister die aangeeft het belangrijk te vinden dat onze Dienst vanwege het "hogere belang" een samenwerking aangaat. De samenwerking met Servië is daarvan een voorbeeld.

Bij het aangaan van een samenwerkingsverband met een mogelijk nieuw NAVO- of EU-lid is het in eerste instantie investeren in de onderlinge relatie. In tweede instantie kunnen er ook op langere termijn gunstige effecten optreden, zoals de uitwisseling van informatie waarover deze landen beschikken. En als voor deze landen een NAVO- of EU-lidmaatschap een feit is, is gezamenlijk optreden in coalitieverband bijvoorbeeld bij een crisisbeheersingsoperatie zeer wel mogelijk. Voorop staat echter dat de MIVD een positieve bijdrage levert aan het omver halen van oude muren en een steentje bijdraagt aan democratiseringsprocessen in Europa. ●

B. Dedden
Generaal-majoor

Memorandum of Understanding: vastlegging van een samenwer

Op het gebied van internationale samenwerking bestaan twee categorieën schriftelijke afspraken, te weten *verdragen* en *internationale beleidsafspraken*. De laatstgenoemde categorie wordt ook wel Memoranda of Understanding (MoU) genoemd. Het essentiële verschil tussen een verdrag en een MoU is, dat een verdrag juridisch verbindende verplichtingen schept voor staten (of internationale organisaties), terwijl een MoU alleen politiek en moreel bindend is voor regeringen, ministers, lagere autoriteiten of (onderdelen van) internationale organisaties die de afspraak maken. Voor het aangaan van een verdrag is instemming van de ministerraad en goedkeuring van het parlement vereist. Voor een MoU geldt dit niet. Daarnaast hoeft het afsluiten van een MoU niet bekend gesteld te worden terwijl dat bij een verdrag vereist is.



Een verzoek voor afsluiting van een MoU dient te voldoen aan de volgende eisen:

- Ondertekening door een daartoe bevoegde autoriteit van de bedoelde instantie;
- Een nauwkeurige omschrijving van de verlangde vorm van de samenwerking;
- De reden waarom de samenwerking wenselijk wordt geacht;
- Toestemming voor het afsluiten van de MoU door de minister van Defensie.

Het sluiten van een MoU is niet toegestaan indien:

- Het gaat om bepalingen die zouden afwijken van de Grondwet, het Statuut van het Koninkrijk of de wet;
- Bevoegdheden tot wetgeving, bestuur of rechtspraak aan een volkenrechtelijke organisatie zouden worden overgedragen;
- Een wet of verdrag tot verdragsluiting verplicht;
- Een voorgestelde afspraak bepalingen bevat waarvan het de bedoeling is dat ze naar hun inhoud een ieder kunnen verbinden (de burger rechtstreeks rechten toekennen of plichten opleggen).

Internationale samenwerking is essentieel voor de kennispositie van de MIVD. Er wordt zowel in NAVO-verband als in daarvan losstaande multilaterale en bilaterale verbanden samengewerkt. De multilaterale en bilaterale contacten betreffen zowel partner- en zusterdiensten van NAVO als

niet NAVO-landen. Het beheer van internationale contacten en de daarmee samenhangende MoU's vindt bij de MIVD gecentraliseerd plaats bij het Bureau Externe Relaties.

Conform de aanwijzing SG V10 dient de samenwerking tussen internationale partners bij

voorkeur per individuele partner te worden uitgewerkt en vastgelegd in MoU's. In een MoU worden afspraken over de wijze van behandeling en uitwisseling van gerubriceerde gegevens vastgelegd. Daarnaast wordt de aard van de informatie-uitwisseling vastgelegd. De samenwerking met nationale partners wordt over het algemeen op ministerieel niveau vastgelegd in convenanten. Het spreekt voor zich dat de in MoU's (en convenanten) afgesproken informatie-uitwisseling zich volledig richt op - en zich derhalve ook beperkt tot de in het MoU afgesproken samenwerking.

In de aanwijzing SG V10 wordt ook gesteld dat concept internationale afspraken die worden afgesloten door of namens de Minister dienen te worden getoetst op internationaal beleidspolitieke en juridische aspecten. Het afsluiten van MoU's met potentieel internationale partners is alleen voorbehouden aan onze Minister (art. 59, WIV 2002). Indien er sprake is van een acute noodzaak tot samenwerking met partners kan onze Minister de Directeur MIVD mandateren een MoU namens de Minister af te sluiten.

De MIVD maakt voornamelijk gebruik van drie soorten overeenkomsten die binnen een MoU vallen;

een *algemene samenwerkingsovereenkomst*, hierin wordt de intentie voor samenwerking uitgesproken. Deze vorm wordt vaak gecombineerd met de beveiligingsovereenkomst;

een *beveiligingsovereenkomst*, deze is gericht op de beveiliging van uitwisseling van gerubriceerde gegevens. Dit is een overkoepelende overeenkomst waaronder specifieke inlichtingenovereenkomsten gehangen kunnen worden. In een beveiligingsovereenkomst wordt meestal ook de intentie voor samenwerking uitgesproken;

een *inlichtingenovereenkomst*, dit zijn specifieke overeenkomsten gericht op onder andere de uitwisseling van specifiek benoemde informatie, technische ondersteuning van diverse aard en specifieke samenwerking.

Inlichtingenovereenkomsten worden ook wel *Implementing Arrangements* genoemd.

schriftelijke kingsverband



De volgende juridische, politieke en beleidsmatige randvoorwaarden zijn richtinggevend bij het opstellen van een MoU door de MIVD:

- Contacten met zuster- en partnerorganisaties mogen niet onverenigbaar zijn met de belangen die de dienst heeft te behartigen.
- Op de verstrekking van gegevens zijn de artikelen 37, 41 en 42 Wiv 2002 van toepassing.
- Verzoeken om de verstrekking van gegevens worden schriftelijk ingediend.
- Het *third party principle* moet ervoor zorgdragen dat aan partners of andere behoeftezoekers geleverde gegevens niet zonder instemming van de Directeur MIVD aan derden wordt geëxploiteerd.
- Rechten en verplichtingen waarvan men de naleving volgens het Nederlandse beleid internationaal moet kunnen afdwingen, horen niet thuis in een MoU.
- Aan buitenlandse Inlichtingen- en veiligheids-

diensten worden in principe die gegevens verstrekt die overeengekomen zijn in een MoU en die passen binnen de *Quit Pro Quo* (voor wat hoort wat) balans van de MIVD;

- In een MoU wordt expliciet vermeld dat het (inter)nationaal recht niet van toepassing is en dat de participanten elkaar niet in rechte zullen betrekken, maar gezamenlijk naar een passende oplossing voor het geschil zoeken.

Recentelijk heeft de MIVD tijdens een bezoek van de Albanese inlichtingen- en veiligheidsdienst een

MoU met deze dienst afgesloten. In aanwezigheid van de Albanese ambassadeur Q. Qirko hebben Generaal-majoor B. Dedden en de directeur van de SHIU (de Albanese Inlichtingen- en Veiligheidsdienst) een Memorandum of Understanding getekend waarin de samenwerking tussen deze Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten centraal staat. Generaal-majoor Dedden en ambassadeur Q. Qirko benadrukten beiden het belang van de ondertekening van de Memorandum of Understanding en het feit dat zij grote waarde hechten aan de Nederlandse- Albanese samenwerking.●

MIVD traint nieuwe analisten van de Albanese Militaire Inlichtingendienst

Tijdens het laatste bezoek van de directeur van de MIVD generaal Dedden aan de Albanese Inlichtingendienst werd afgesproken dat de MIVD ondersteuning zou bieden bij de training van inlichtingen analisten. Henk Wevers, Projectleider Opleidingen Inlichtingen analisten MIVD, werd verzocht deze belofte in te lossen.

In overleg met de leiding van de SHIU (de Albanese dienst) werden door Wevers de voor de MIVD ontwikkelde modules drie (Basis kennis voor de inlichtingen analist) en vijf (Rapporteren en Briefen voor de Inlichtingen Analist) bewerkt tot een veertiendaagse engelstalige cursus:

Intelligence Analysts Foundation Course.

De cursus werd van 5 tot 18 juni in Tirana

gehouden. Hierbij werd Henk Wevers voortreffelijk gesteund door Majoor Martien Hagoort van de School Militaire Inlichtingen Dienst. De klas bestond uit een twaalfstal jonge inlichtingen analisten, die voor het merendeel pas kort geleden op een analisten functie waren geplaatst. De behandelde stof omvatte ondermeer *Analytic Thinking and Presentation for Intelligence Producers,*

Psychology of Intelligence Analyses en *Analytical Methods.*

De klas onderging de cursus in een voor hen vreemde taal enthousiast en kon in de omvangrijke eindopdracht laten zien wat ze hadden geleerd.

Tijdens een feestelijke slotbijeenkomst werden de certificaten uitgereikt door de *Deputy Head of Mission* van de Nederlandse ambassade Mr C.P.A. (Cas) van der Horst. Het hoofd van de Albanese dienst liet in zijn dankwoord weten dat hij zeer tevreden was met de door de MIVD verzorgde cursus en deze, wat het zijn dienst betrof, voor herhaling vatbaar was.●

Ook de MC doet het in de vakantieperiodes wat rustiger aan, maar bij het verschijnen van dit nummer van **INGELICHT** zit de vaart er weer helemaal in. De afgelopen twee maanden hebben we natuurlijk niet stilgezeten en zijn een paar interessante onderwerpen aan de orde geweest.

Door Ed Maas, voorzitter MC

Allereerst werd de MC instemming gevraagd met het project VECTEC (versterking contra-terrorisme) waarbij 27,5 extra functies aan de MIVD zijn toegewezen. De MC heeft hiermee, haast vanzelfsprekend, ingestemd. Echter wel onder de voorwaarde dat er adequate werkplekken voor die nieuwe medewerkers gevonden zullen worden die voldoen aan de ARBO-eisen. De druk op de beschikbare huisvesting in gebouw 32 wordt dermate groot, dat er risico bestaat dat er teveel medewerkers een kamer moeten delen.

Het rapport van CapGemini dat een onafhankelijke beoordeling geeft over de voorgenomen sluiting van Eemnes is becommentarieerd door de Afdeling Verbindingsinlichtingen. Dit laatste commentaar wordt nog door de MC getoetst. De directeur heeft de MC verzekerd, dat er géén extra overtoolligheid in Eibergen zal worden toegestaan. Onze complimenten hiervoor! Momenteel wordt bezien hoe deze belofte kan worden waargemaakt.



Het onderwerp (interne) communicatie staat al geruime tijd op de agenda. Dit vormde voor de directeur aanleiding een extra overlegvergadering over dit onderwerp te beleggen. De dienstleiding en de MC kwamen overeen een paar belangrijke hoofdpunten nader uit te werken. Inmiddels zijn die met een MIVD-nieuwsflits aan u meegedeeld.

Eerder dit jaar is door de MIVD, op aangeven van de MC, onderzoek verricht naar de – veronderstelde en soms aanzienlijke - verschillen in functiewaardering en/of beloning tussen de collegae van de AIVD en MIVD. De uitkomst van dit onderzoek heeft de MC aanleiding gegeven deze pakketvergelijking (ook de FLO regeling en de AIVD toeslagregeling) op bredere schaal te toetsen. Dus meer echt vergelijkbare functies naast elkaar te leggen (dus ook Bedrijfsvoering) en die door een externe deskundige te laten beoordelen. Kortom, trek de functiebeschrijvingen- en waarderingen van de AIVD eens door de Fuwadef systematiek van Defensie en omgekeerd die van de MIVD door het Fuwasys van

Binnenlandse Zaken en de AIVD. De AIVD functies zijn zes jaar geleden door een extern bureau opnieuw gewaardeerd. Op dit moment wordt geïnventariseerd welke functies aan beider zijde hiervoor in aanmerking komen. De directeur heeft met dit initiatief ingestemd en zal dit bij de pSG aan de orde stellen.

Ik heb inmiddels met de voorzitter van de Ondernemingsraad (zo heet de MC daar) van de AIVD een kennismakingsgesprek gehad dat overigens al langer op ons verlanglijstje stond. Het ligt tenslotte voor de hand dat twee gelijkwaardige diensten min of meer dezelfde problemen en uitdagingen kennen. We hebben besloten dit onderling overleg als vast periodiek agendapunt te structureren. De voorzitter van de OR-AIVD zal het pakket vergelijkingsonderzoek waar nodig en mogelijk faciliteren.

Bij een passende, spoedige, gelegenheid zullen de voltallige OR van de AIVD en (het restant van) de MC-MIVD bijeenkomen (gewoon op de koffie) om gezamenlijke speerpunten te identificeren. Eén daarvan ligt al vast: de persoonlijke consequenties voor AIVD - en dus ook MIVD-medewerkers bij terroristische aanslagen, afgezet tegen het feit dat verzekeraars niets uitkeren bij dit soort molest.

Ten slotte: in september gaan we starten met het voorbereiden van de MC-verkiezingen. Als onderwerpen zoals hierboven gemeld u ook interesseren moet u zich vooral kandidaat voor het lidmaatschap stellen. Ik kom daar later nog op terug.●

Have a nice day!

Nieuwe Personeelsconsulent

Brigitte van der Laag is met ingang van 1 september de nieuwe personeelsconsulent bij de MIVD. Als hoofd van team B neemt Brigitte de afdelingen Contra Inlichtingen en Veiligheid, Strategische Plannen en Projecten en de Stafafdeling Productie voor haar rekening.

Ze volgt daarmee Hans den Biggelaar op die onlangs is overgestapt naar de Afdeling Strategische Plannen en Projecten als beleidsmedewerker.

Brigitte is geboren in Breda maar woont inmiddels al 11 jaar in Den Haag. Sinds 1992 zet ze zich in voor personeelszaken bij Defensie. Tot nu toe heeft ze haar loopbaan doorgebracht bij de Koninklijke Landmacht. Haar laatste functie, die ze sinds 2002 vervulde, was monitor/loopbaanbegeleider bij de Afdeling Integraal Loopbaanmanagement, waar ze met name BBT'ers begeleidde.

Van afwisseling houdt Brigitte wel. "Ik doe graag veel ervaring op, en het

liefst blijf ik bij Defensie, het is een plezierige werkgever. Door binnen Defensie te rouleren, kom ik in aanraking met allerlei facetten van het personeelsvak. Deze nieuwe functie trok me erg aan omdat de MIVD een paarse organisatie is. Hier krijg ik ook met andere krijgsmacht delen te maken. Inhoudelijk ga ik in deze functie meer de adviserende kant op, dat is een nieuw element voor mij binnen P&O".●



Telefoon, organizer of camera?

Sinds de opkomst van de digitale camera's en videorecorders worden we overspoeld met enorme hoeveelheden foto's en filmbeelden van rampen en andere calamiteiten. Voorbeelden van deze beelden, zoals de Tsunami-ramp, de moord op Theo van Gogh en de zelfmoordaanslagen in London, hebben we onlangs nog in de media en ook op internet kunnen aanschouwen. Veel van deze foto's en films worden tegenwoordig gemaakt met het mobieltje.

Nu is het maken van foto-, film- en video-opnamen op Defensie terreinen, zonder verlof van het daartoe bevoegde gezag, verboden ingevolge artikel 98 en 430 van het Wetboek van Strafrecht. De achterliggende gedachte is natuurlijk dat de wetgever niet wil dat gerubriceerde informatie of vitale zaken openbaar worden. Er zijn per slot van rekening oorlogen om minder verloren. Om het verbod te kunnen beheersen, zien commandanten dan ook liever niet dat u met een camera om uw nek loopt. Daarnaast wordt het meenemen van camera's vaak slechts toegestaan wanneer de commandanten er zeker van zijn dat er geen gevoelige zaken worden vastgelegd.

Met de kruising tussen de GSM en de digitale camera heeft de krijgsmacht er een uitdaging bij gekregen. In de tijd dat de artikelen 98 en 430 werden aangenomen, bestond deze combinatie immers nog niet. Wanneer iemand met een mobiele telefoon inclusief camera op of in de nabijheid van een militair object wordt aangetroffen, hoeft niet zonder meer het vermoeden te bestaan



dat hij of zij zich schuldig heeft gemaakt, of zal gaan maken, aan overtreding van het fotografieverbod. Iemand kan alleen maar vervolgd worden wanneer "uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit". Dit betekent dat tenminste moet zijn geconstateerd dat de persoon enige handelingen met het mobieltje, gericht op het maken van opnamen heeft uitgevoerd. Gelukkig zijn de regels binnen de MIVD duidelijk. Zonder ontheffing mag u de GSM niet aan hebben staan.

Wanneer u zich aan bovenstaande regel houdt, bestaat tenminste de zekerheid dat binnen de panden niet met een gsm wordt gefotografeerd. Inmiddels zijn binnen de MIVD namelijk ook de GSM's met geïntegreerde camera en organizer gesignaleerd. Toen onlangs één van deze apparaten werkend op een bureau werd aangetroffen, hebben wij de eigenaar verzocht het apparaat uit te schakelen. Hij reageerde hierop

door te zeggen dat zijn organizer weliswaar een ingebouwde GSM met digitaal cameraatje had maar dat hij deze functies, jammer genoeg, niet apart af kon zetten. Hij wilde liever niet de hele organizer uitzetten. Om het verhaal kort te houden: de eigenaar gebruikt zijn multi-tool inmiddels niet meer binnen MIVD-locaties. Dus: geen GSM of andere multi-tools aan binnen de gebouwen van de

MIVD, tenzij u daar toestemming voor heeft. ●



Information discovery met Dublin

In het project 'Verbetering Informatievoorziening Analist' is een belangrijke rol weggelegd voor het verbeteren van de toegankelijkheid van digitale informatie. Daarvoor worden onder andere zogenaamde Meta Data gebruikt.

Door Arno H.P. Reuser

Meta Data is - sterk vereenvoudigd gezegd - data over data. In meta data worden gegevens vastgelegd over documenten zoals auteurs, uitgevers, trefwoorden, verwijzingen, plaatsnamen en dergelijke. Deze gegevens worden hetzij in het document zelf vastgelegd ofwel in een separaat document van waaruit naar het hoofddocument wordt verwezen. De meta data worden gebruikt om een document ondubbelzinnig te identificeren (zodat u beter de relevantie kunt beoordelen), om gestructureerd te kunnen zoeken en om gegevens op zinvolle wijze te presenteren. Daarvoor later meer.

Voorlopers en 20e eeuw

Vanaf de uitvinding van de boekdrukkunst - toegeschreven aan de Duitser Johannes Gutenberg maar in werkelijkheid gedaan door natuurlijk een Nederlander, namelijk Jan Laurentzoon Coster uit Haarlem - zijn documenten voorzien van meta data. Al vroeg in de 16e eeuw werd door de diverse overheden besloten tot het aanleggen van bibliografieën om controle te krijgen over de vele geschriften die in steeds toenemende mate verschenen. Deze meta data waren nogal primitief en vooral kort, hetgeen eigenlijk pas in de 20e eeuw is veranderd door de informatie-explosie en globalisering.

Deze twee ontwikkelingen maakten het noodzakelijk een veel nauwkeuriger systeem te ontwerpen waarmee documenten uniek beschreven konden worden. Die gegevens werden ook in de documenten zelf als meta data afgedrukt, zie bijvoorbeeld de keerzijde van de titelpagina van menig boek.

Onder de systemen die toen werden ontworpen zijn onder meer te verstaan de *Anglo-American Cataloguing Rules* (AACR) gebruikt voor documenten uit de Angelsaksische landen en later voor digitale versies is verschenen als MARC-I en MARC-II en voor de rest van de wereld de *International Standard Bibliographic Description* (ISBD).

Woordbetekenis

De ISBD is de set regels die wordt gebruikt voor meta data van elk document en is ontworpen met het oog op volledig geautomatiseerde gegevensverzamelingen. Met de ISBD kan elk type informatie worden beschreven: boeken, diskettes, magneetbanden, tijdschriften, plattegronden, CDROMs. De data worden gestructureerd en op eenduidige wijze beschreven zodat ze betekenis krijgen. In plaats van een string van karakters ergens in de tekst van een document die alleen door een mens geïnterpreteerd kan worden als auteursnaam, is die string nu in een uniek herkenbaar veld opgenomen zodat er over de woordbetekenis geen misverstand kan bestaan. Bij met name full text terugzoeksystemen (zoals Google) heeft dit geleid tot aanzienlijk betere zoekresultaten. Immers, termen die door indexerders worden toegekend aan een document zijn voor relevantie veel betrouwbaarder dan termen die door een zoekprogramma aan de text worden ontleend. Er is hier een interessante trend waar te nemen.

Ontwikkeling

Bij de introductie van *online information retrieval* in de jaren zestig van de vorige eeuw kon er alleen maar op meta data gezocht worden. Zoeken op de volledige tekst van een document (*full text searching*) was vooralsnog een droom vanwege de torenhoge kosten. In de tachtiger jaren werden computers snel veel goedkoper zodat *full text searching* tot de mogelijkheden ging behoren. Online zoeksystemen zoals Dialog gingen steeds meer *full text* databanken aanbieden en met name Lexis-Nexis en later Reuters/Dow Jones gingen zelfs voornamelijk *full text* databanken aanbieden. Met zoekmachines op het Internet is het zelfs helemaal niet mogelijk om op velden te zoeken maar alleen *full text*. Er bleken ook grote nadelen te zijn. Zoeken op willekeurige combinaties van termen in de volledige tekst van een document lijkt mooi, maar het zoekresultaat was dikwijls slecht.

Werking

Immers, zoeken op datums, trefwoorden, landnamen, auteursnamen en dergelijke was niet mogelijk. Men zou natuurlijk alle semantische relaties van de zoekterm kunnen intoetsen maar met Boolese logica is het niet mogelijk de juiste relatie tussen al die termen uit te drukken. Van de andere kant, de tijd van het handmatig bibliografisch beschrijven van zoveel digitale documenten met de complexe systemen zoals ISBD of AACR is



Core Meta Data

onmogelijk. Zo ontstond er in de negentiger jaren de herintroductie van - met name op het Internet - het gebruik van meta data en de opkomst van semantische netwerken, taxonomieën en ontologieën.

Tijd voor een voorbeeld

Probeer in Google te zoeken naar landen rapporten van de auteur William Hertz over het land Zimbabwe. De enige mogelijkheid is deze twee zoektermen in te typen en wellicht wat beperkingen toe te passen met intitle: of site:. Daarna is het voornamelijk geluk hebben. Het Amerikaanse digitale zoekstelsel Dialog maakt intensief gebruik van meta data. Een zoekactie in dit systeem zou er als volgt uit kunnen zien:

```
select au=(Hertz, William) and dt="country report" and cy=Zimbabwe  
hetgeen alleen landenrapporten door William Hertz over Zimbabwe geeft.  
De termen komen uiteraard uit een taxonomie van landen en documentsoorten. Meta data worden bij OSINT al een tijdje gebruikt, onder andere om de dagelijkse persbulletins samen te stellen en vooral bij de berichten van FBIS. Probeer in dtSearch een zoekactie op Dublin Core meta data in FBIS indexen:
```

```
(DCCoverageCountry contains (Iraq)) and (DCSubject contains (terrorism))  
en let op het verschil in het resultaat met een full-text search:  
iraq and terrorism en varianten zoals het gebruik van nabijheidsoperatoren (iraq w/5 terrorism).
```

Toekomst

Op het World Wide Web zoals we dat nu kennen is het linken van documenten op grond van betekenis niet mogelijk, tenzij afgesproken wordt massaal meta data te gaan gebruiken. Het liefst hetzelfde schema *Resource Description Framework* (RDF) met dezelfde coderingen. Dan kan er een web ontstaan waar pagina's en documenten aan elkaar gelinkt zijn, niet op basis van willekeurig gekozen referenties, maar op basis van de inhoud van de meta data velden. Dat betekent dat bijvoorbeeld een arts bij bestudering van een patiëntendossier gelinkt wordt naar websites met een nadere omschrijving van de aandoeningen, of een website met een beschrijving van de noodzakelijke medicijnen. Deze door Tim Berners Lee geïmagineerde toekomst wordt het semantisch web genoemd.

De grote betekenis ervan is duidelijk, voorwaarden zijn echter - op technisch gebied - XML en RDF. En natuurlijk een kwalitatief uitstekend gebruik van meta data.

Dublin Core

Verschillende initiatieven om internationaal geaccepteerde systemen te ontwerpen voor meta data zijn IMS Meta Data, en vooral Dublin Core. In 1995 werd in Dublin (Ohio US) het *Dublin Core Meta Data Initiative* (DCMI) opgestart dat is uitgegroeid tot de 'de facto' wereld standaard. Het bijzondere van DCMI is dat het is opgericht door automatiseerders én bibliothecarissen zodat er een ideale mix is tussen content specialisten en automatiseerders. Dublin Core is een betrekkelijk eenvoudige set van vijftien velden waarmee elk denkbaar digitaal document beschreven kan worden. Zulke velden zijn



bijvoorbeeld titel, creator, verwijzingen, formaat, uitgevers, regio's en dergelijke. Indien gewenst kunnen de velden worden uitgebreid met zogenaamde qualifiers om de velden nader te specificeren.

De DC data set wordt nu gebruikt door meerdere overheden en internationale organisaties, waaronder ook de NATO. DCMI element set is in 2003 gepubliceerd als ISO norm 15836:2003. De Europese Commissie heeft een project gestart om het gebruik van DC metadata te stimuleren. In diverse landen (UK, Ierland, Australië, Finland, Denemarken) is het gebruik van DC metadata voor de overheid zelfs voorgeschreven. RAND corporation adviseert in een in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken uitgevoerd onderzoek om DC metadata te gebruiken als meta data standaard voor de Nederlandse Overheid.

Hoe precies meta data toegepast moeten worden bij de MIVD is niet helemaal zeker, dat is onder meer afhankelijk van de gebruikte programmatuur. Bovendien vergt het gebruik veel voorbereiding, met name voor het construeren (of aanschaffen) van de benodigde taxonomieën en (tref)woordenlijsten. Het is ook nog niet helemaal duidelijk of de DCMI data set toereikend is of wellicht uitgebreid moet worden. Waarschijnlijk is dat niet zo hetgeen reden is om nu alvast na te denken over toepassingsmogelijkheden en -onmogelijkheden.●

De door de auteur geraadpleegde literatuurlijst is te vinden op het intranet MIVD.

MIVD gaat digitaal

De laatste jaren zijn de nieuwe media en communicatiemiddelen in bedrijven sterk in ontwikkeling. Zo verloopt de laatste tien jaar heel veel correspondentie digitaal. Ook officiële documenten worden steeds vaker digitaal verspreid. Om nu voor een structurele oplossing voor het beheer van digitale documenten te zorgen en daarmee tevens te voldoen aan de archief wet- en regelgeving heeft Defensie het project Documentaire Informatie Voorziening Online (DIV-Online) in het leven geroepen. Defensie is daarmee één van de zeven ministeries die voor één documentair informatiesysteem heeft gekozen, ten behoeve van het systematische beheer van digitale documenten. Bij de verschillende krijgsmacht delen en onderdelen zijn aan het DIV-Online gerelateerde projecten opgestart. Zo ook bij de MIVD. Maarten Heijkoop is speciaal ingehuurd als projectleider van het aan DIV-Online gerelateerde project bij de MIVD, genaamd eDIV. Dit staat voor elektronische Documentaire Informatie Voorziening.

Maarten is al 10 tot 11 jaar actief in de documentaire informatievoorziening. Zo heeft hij onder andere diverse projecten in het bedrijfsleven en bij de overheid uitgevoerd, zoals het opstellen van een documentair structuurplan voor gemeenten. Daarnaast heeft hij ook ervaring in de automatisering. In april 2005 is Maarten gestart met het project eDIV bij de MIVD.

Maarten vertelt: "Het project eDIV beoogt dat straks alle formele documenten digitaal worden verwerkt. Dit omvat alle handelingen, zoals het inboeken en terugvinden van documenten, het maken van doorsneden en het scannen van documenten. Dit zal uiteindelijk leiden tot een efficiëntere bedrijfsvoering en een versnelling van het terugvinden van documenten. Ook zal deze manier van documentenbeheer een verminderde opslagruimte met zich meebrengen en de kwaliteit zal ook worden verbeterd door het hanteren van een uniform documentenbeheersysteem."

Stand van zaken eDIV

Dat er nogal wat komt kijken bij de invoering van eDIV blijkt wel als Maarten vertelt wat er onder andere moet gebeuren en waar hij mee

bezig is. "De documentaire processen binnen de MIVD dienen inzichtelijk te worden gemaakt om ook de complexiteit zichtbaar te maken. Er is daarom ook gekozen voor een stapsgewijze aanpak. Op deze manier kunnen we na elke stap kijken wat de consequenties zijn en wat de impact is op andere ontwikkelingen, zoals de herinrichting van de infrastructuur. Het inzichtelijk maken van de processen binnen de MIVD heet het opstellen van een processenportfolio. Een aantal aspecten speelt hierin mee. Zo worden onder andere technische en organisatorische aspecten van de diverse processen bekeken. Op dit moment ben ik druk bezig met het opstellen van zo'n processenportfolio," vertelt Maarten Heijkoop. Het Project Initiatie Document (PID) wat ongeveer overeenkomt met een plan van aanpak is al opgesteld en de formele vaststelling hiervan heeft eind augustus plaatsgevonden.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat de invoering van eDIV in december 2006 gereed is. Om u op de hoogte te houden van de ontwikkelingen van dit belangrijke en omvangrijke project, zal de redactie hier regelmatig aandacht aan besteden in Ingelicht. ●



Battlefield Information Collection and Exploitation Systems netwerk

De inlichtingendiensten van NAVO en de NAVO landen maken voor onderlinge samenwerking en uitwisseling van inlichtingen-informatie gebruik van het zogenaamde *Battlefield Information Collection and Exploitation Systems (BICES)* netwerk. Voor het beheer van dit netwerk hebben veertien militaire inlichtingendiensten van NAVO landen, de *NATO BICES Organisation* opgericht met als sturend element een *Board of Directors* en als uitvoerend orgaan de *NATO BICES Agency*. De betrokken landen hebben begin 1999 onderling een 'Memorandum of Understanding regarding the organizational structure for the implementation and the operations of BICES', kortweg *BICES MOU* afgesloten. Tegelijkertijd heeft de Secretaris Generaal van NAVO een 'Charter of the *NATO BICES Organisation*' vastgesteld.

Door Kapitein Luitenant ter Zee Glenn de Weijer

De *BICES MOU* heeft een geldigheidsduur van zeven jaar en deze loopt dus begin 2006 af. In onderling overleg hebben de militaire inlichtingendiensten vastgesteld dat een continuering van de *NATO BICES Organisation* noodzakelijk is. Omdat de oorspronkelijke deelnemersgroep inmiddels is uitgebreid tot vijftientig NAVO lidstaten (IJsland is geen deelnemer) is er voor gekozen om een nieuwe *BICES MOU* en *Charter* op te stellen.

Namens de MIVD heeft ing. Leo de Oude als vertegenwoordiger van Nederland in de *BICES*

Board of Directors de afgelopen drie jaar deelgenomen aan het proces een nieuwe *BICES MOU* en de *NBO Charter* te schrijven. De nieuwe *MOU* en *Charter* liggen inmiddels ter ondertekening bij de ministers van Defensie van de NAVO landen. Binnen Defensie is de procedure voor integrale toetsing van de nieuwe *MOU* cf. aanwijzing SG V/10 afgerond. Namens de Nederlandse Minister van Defensie zal de Directeur MIVD vòòr 1 november 2005 de *BICES MOU* ondertekenen.

NAVO - en nationale BICES ontwikkelingen

Het gebruik van het militaire inlichtingen uitwisselingsysteem *BICES* heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen en is niet meer weg te denken uit de NAVO en de nationale inlichtingen wereld. Een sprekend voorbeeld is dat de Landmacht dit voorjaar 14 extra *BICES Mobile Gateways* heeft gekocht¹. De Luchtmacht heeft er inmiddels acht van in gebruik.

Internationaal gezien loopt Nederland voorop in het gebruik van *BICES*, zowel op de thuisloca-

ties als tijdens oefeningen en met name ook ter ondersteuning van de nationale inlichtingen organen (NIC, NIST, G2/S2/A2/N2) bij internationale operaties. Deze koppositie is mede mogelijk gemaakt door de aanwezigheid van een Nederlandse officier in het *NATO BICES Agency*².

Aan het begin van dit jaar is *BICES* door *Allied Command Transformation* aangeduid als een *Minimum Military Requirement* en toegevoegd aan de standaard uitrusting van elke *NATO Response Force* eenheid. Ook voor het recent opgerichte *NATO Intelligence Fusion Centre* is gekozen voor *BICES* als primair Intel systeem. Mede hiervoor zullen de Verenigde Staten een deel van de functionaliteit³ van het *LOCE Domain* overdragen aan het *NATO BICES Agency*. Daarnaast onderzoekt NAVO het gebruik van *BICES* voor nieuwe *Counter Terrorism* initiatieven. Tot slot heeft *Allied Command Operations* vergevorderde plannen om voor de intel support van de *Provincial Reconstruction Teams* in Stage III (uitbreiding van het gezagsgebied ISAF) in Afghanistan *BICES* als primair datacommunicatiemiddel te gebruiken. ▶



NSO PRESENTATIE

Op 7 juli 2005 is de locatie Burum druk bezet met diverse betrokkenen bij de oprichting van de Nationale Sigint Organisatie (NSO). Kolonel Ton van Nassau, projectleider NSO, geeft die middag een presentatie in Burum waarin hij de laatste stand van zaken van het project toelicht. Onder de genodigden zijn vertegenwoordigers van de MIVD en de AIVD en wethouder J. Hogendorp van de gemeente Kollumerland c.a. Daarnaast zijn er veel mensen die op de een of andere manier zijn betrokken bij het project NSO. Naast medewerkers van de MIVD en de AIVD zijn er ook medewerkers van de Dienst Gebouwen Werken & Terreinen, de Defensie Telematica Organisatie en het Materieel Logistiek Commando.



De NBA wordt, hoewel de naam anders suggereert, direct bestuurd en gefinancierd door de deelnemende NAVO landen en niet vanuit de NAVO zelf. De aansturing van het Agency vindt plaats door een *Board of Directors*, bestaande uit nationale vertegenwoordigers. De dagelijkse leiding van de NBA is in handen van een *General Manager*, een burger in rang gelijk gesteld met een twee sterren generaal. Deze rapporteert tweemaal per jaar aan de *Board of Directors* over zijn gevoerde beleid en zijn toekomstplannen.

In de BICES MOU is onder meer de nationale bijdrage tot de gemeenschappelijke financiering en de personele bijdrage aan de NBA geregeld. De Nederlandse financiële bijdrage vindt plaats vanuit de exploitatiebegroting van de MIVD. De personele bijdrage, die in de MOU is overeengekomen, wordt nu nog door de Luchtmacht beschikbaar gesteld. Met de inwerkingtreding van de nieuwe BICES MOU zal de personele invulling geschieden op voordracht van de MIVD.

In de nabije toekomst zal er in Ingelicht nader aandacht worden besteed aan de toekomstige ontwikkelingen van BICES, zoals het feit dat BICES webpublishing mogelijk maakt.●

¹ zie artikel "Militaire intranetprimeur voor de KL", Defensiekrant 7/2005 pag. 10 dd. 17-02-2005

² zie artikel "BICES stille kracht van NAVO", Defensiekrant 4/2004 pag. 7 dd. 29-01-2004

³ Het betreft LOCE servers, applicaties en data, o.a. gericht op imagery, geografische en orbat data



NTATIE IN BURUM



Het programma is compleet; alle betrokkenen worden voorgelicht waarna een rondleiding op de locatie in Burum volgt. Op deze manier kan iedereen met eigen ogen de voortgang van de bouwwerkzaamheden zien en een goed beeld krijgen van de huidige stand van zaken. Tot slot wordt de middag in sfeer afgesloten, met een toast op de voortgang en goede afronding van het NSO project.

Voorlopig Reorganisatieplan goedgekeurd

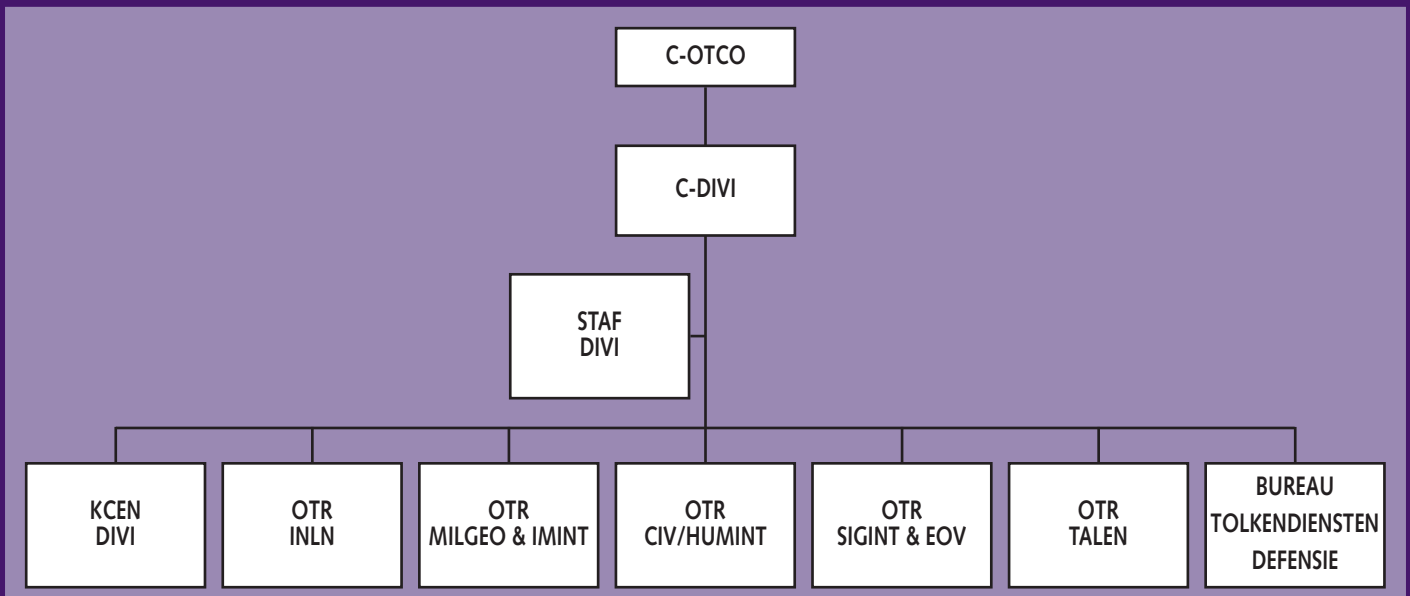
Kolonel van Nassau geeft in zijn presentatie de tijdslijn van het project aan. De MIVD en AIVD hebben ingestemd met het Voorlopig Reorganisatieplan Satelliet Grondstation (SGS) NSO. Na de definitieve goedkeuring van het reorganisatieplan door de SG van Defensie op 29 juli jl. wordt het SGS NSO formeel opgericht en wordt het vanaf eind 2005 in fasen operationeel. Dat er hard wordt gewerkt om deze tijdslijn te halen, blijkt wel tijdens de rondleiding op het terrein.

De bouwwerkzaamheden zijn in volle gang, zo ook in de Burum 3. Dit is één van de twee bestaande satellietshotels in Burum die de NSO in gebruik gaat nemen. Naast de werkzaamheden voor de bouw van de satellietshotels is het interim-gebouw inmiddels ook zichtbaar. De afwerking aan de binnenkant van het gebouw is nog in volle gang. Dit gebouw zal tot 2007 dienen als kantoorruimte voor de zes functionarissen en het hoofd van het SGS NSO. In 2007 zal het interim-gebouw worden vervangen door nieuwbouw.

Na afloop van de rondleiding, tijdens de borrel, blijkt uit de diverse gesprekken dat de betrokkenen enthousiast zijn over de voortgang van het project. Het recentelijk benoemde hoofd van het SGS NSO, Peter Rozendal, kijkt uit naar het operationeel stellen van de organisatie. "Gelukkig ben ik nu al betrokken bij de opzet en vormgeving van de organisatie en dat is wel zo prettig," vertelt hij. Kolonel van Nassau geeft tot slot aan dat het heuglijke feit van de oprichting van het SGS NSO per 1 september een feit is. Een officiële opening van het SGS NSO vindt op 6 september plaats. ●



Defensie Inlichtingen en



Bij het inzetten van militairen in operatiegebieden is een goede inlichtingenvoorziening onontbeerlijk. Inlichtingen richten zich op steeds meer verschillende operatiegebieden en verschillende wijzen van optreden. Het inlichtingenbeeld wordt meer en meer één samenhangend geheel van elementen van tactisch, operationeel en strategisch niveau. Steeds hogere eisen worden aan precisie, tijdigheid en bereik gesteld.

De mogelijkheden tot bescherming van eigen eenheden zijn verbeterd door inzicht in de activiteiten en intenties van de diverse partijen. Kleinere, speciale eenheden vervullen een belangrijke rol en moeten, evenals grotere eenheden, beschikken over een actueel en realistisch omgevingsbeeld. Hiertoe moet informatie uit verschillende bronnen worden samengesmeed. Technologische ontwikkelingen vergroten de mogelijkheden hiertoe maar het verwerken van de informatie vergt zorgvuldige analyse door mensen.

In 1999 zijn de inlichtingendiensten van de krijgsmachtdelen opgegaan in één Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). Aan het takenpakket is in een later stadium de operationele J2 inlichtingenvoorziening voor de Chef Defensiestaf (CDS) toegevoegd.

De MIVD is een paarse organisatie, bestaande uit burgers en militairen uit de diverse defensieonderdelen. De krijgsmachtdelen echter zijn ieder afzonderlijk nog verantwoordelijk voor de oplei-

ding en training van hun militairen en het in stand houden van de kennisfunctie. Het samenvoegen en verbeteren van de opleidings-, trainings- en kennis capaciteit in één instituut lijkt dus een logische stap om het inlichtingenproduct verder te verbeteren.

In 2002 concludeerde de MIVD dat de krijgsmacht een integrale aansturing van het vakgebied Inlichtingen en Veiligheid (I&V) ontbeert en dat een gemeenschappelijk kennis- en opleidingscentrum Inlichtingen & Veiligheid de diverse I&V behoeftestellers beter zou kunnen voorzien. Gelet op het toenemende belang van goede inlichtingen oordeelde toen het Interservice Comité SousChefs Plannen (ICOSCP) dat onderzocht moest worden hoe hier gestalte aan gegeven kon worden. Een werkgroep heeft de mogelijkheid van de oprichting van één Defensie Kennis- en Opleidingscentrum Inlichtingen & Veiligheid onderzocht en aanbevelingen daartoe gegeven.

Deze aanbevelingen resulteerden in februari van dit jaar in een besluit van het Comité Chef Defensiestaf Bevelhebbers (COCB) tot de voorbereiding en oprichting van het Defensie Inlichtingen & Veiligheidsinstituut.

Dit betekent dat de Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS) is verzocht als Single Service Manager de uitvoering voor te bereiden. Op 14 april 2005 heeft de BLS zijn goedkeuring aan het oprichten van een Defensie Inlichtingen & Veiligheidsinstituut verleend.

Het instituut gaat bestaan uit een kleine honderd formatieplaatsen. De huidige SMID (School Militaire Inlichtingen Dienst) van de Koninklijke Landmacht vormt de kern voor het Defensie opleidings- en kennisinstituut voor inlichtingen en veiligheid waaraan personeel van de andere defensieonderdelen, de MIVD en ook de AIVD zal worden toegevoegd. Het DIVI wordt als een zelfstandig instituut rechtstreeks onder C-Opleidings- en Trainingscommando (C-OTCO) geïntegreerd. Dit biedt veel voordelen, de landmacht is immers volledig uitgerust om een dergelijk opleidings- en kennisinstituut te kunnen 'huisvesten' en het OTCO beschikt over de beste expertise op het gebied van opleiden en trainen.

Het DIVI wordt per 8 november a.s. in Ede opgericht en verhuist volgens de planning van de

Veiligheidsinstituut

huidige SMID, medio 2006 naar 't Harde. Dit is een tijdelijke situatie, de CDS zal in overleg met alle betrokken partijen vóór het einde van dit jaar besluiten over een definitieve oplossing, waarbij het DIVI uiterlijk 2008 in één gebouw bijeen wordt gebracht.

De opleiding Inlichtingen en Veiligheid van de Koninklijke Luchtmacht integreert bij de oprichting in het DIVI. Op termijn verhuist deze opleiding van Woensdrecht naar 't Harde. Ook de opleidings-taak voor het vakgebied I&V die de Koninklijke Marine en de MIVD zelf nog verzorgen, gaat over naar het DIVI. Het DIVI gaat eveneens zorgen voor een aantal opleidingen voor de AIVD.

Het Defensie Inlichtingen en Veiligheidsinstituut voorziet de gehele Nederlandse Defensie-organisatie, binnen de grenzen van het functiegebied Inlichtingen en Veiligheid (inclusief daaraan gerelateerde functiegebieden als militaire geografie, elektronische oorlogsvoering, psychologische operaties en talen) in alle opleidingen (nationaal, internationaal en aan derden); alle trainingen en trainingsondersteuning; beleidsondersteuning op

alle toegewezen kennisgebieden en bijdragen aan de (joint) doctrinevorming.

Tevens geeft het DIVI invulling aan separate opdrachten, gegeven door of namens de Minister van Defensie, ten aanzien van (inter)nationale samenwerking op een of meer van de genoemde aspecten van deze opdracht met nader aangewezen civiele en/of militaire instanties. Daarnaast levert en coördineert het DIVI tolkdiensten voor de gehele Defensieorganisatie.

DIVI wordt vanuit het uitgangspunt "Single Service Management" georganiseerd. Daarbij wordt het DIVI als instituut in de lijn door de Koninklijke Landmacht aangestuurd en wordt de behoefte aan opleidingen, trainingen, kennisdiensten en kennisproducten, alsmede kwaliteit daarvan, door de klanten in een klantenraad afgestemd. Functioneel en vakinhoudelijk wordt DIVI door de directeur MIVD aangestuurd. Hoe dit gaat gebeuren en welke MIVD-functionarissen hier direct bij betrokken zijn is momenteel nog onderwerp van discussie●

Defensie Inlichtingen & Veiligheid Instituut gaat er als volgt uitzien:

- Staf DIVI;
- Kenniscentrum DIVI;
- Opleidings- en trainingsrichting Inlichtingen;
- Opleidings- en trainingsrichting Milgeo;
- Opleidings- en trainingsrichting Contra Inlichtingen & Veiligheid en HUMINT;
- Opleidings- en trainingsrichting Signals;
- Intelligence en Elektronische Oorlogsvoering;
- Opleidings- en trainingsrichting Talen;
- Bureau Tolkdiensten Defensie.



NIST DICHT 'GAT' IN INLICHTINGENBEHOEFTE



Voordat het *National Intelligence Support Team* (NIST) operationeel werd in januari 2005, voorzag de MIVD/J2 als volgt in de gewenste nationale inlichtingenondersteuning aan de Chef Defensiestaf (CDS) en de directeur DOPS: Er werden zogenaamde *National Intelligence Cells* (NIC's) ontplooid bij internationale hoofdkwartieren enerzijds en er werden Contra-Inlichtingen & Veiligheidsteams (CIV-teams) en *Signal Intelligence* (SIGINT) detachementen geplaatst bij uitgezonden Nederlandse eenheden anderzijds. Na evaluatie van de J2 -taak bleek echter dat dit concept niet meer voldeed.

Alleen het leveren van nationale inlichtingensteun aan de CDS en de directeur DOPS was niet voldoende. Ook de commandanten van de uitgezonden eenheden hadden behoefte aan speciaal op hen afgestemde inlichtingensteun. Met andere woorden, de afstand tussen MIVD/J2 en de uitgezonden eenheid werd als te groot ervaren en de geleverde inlichtingensteun te versnipperd en te gecompartmenteerd. De afstemming tussen de inlichtingenproducten behoefde daarnaast op diverse niveaus verbetering. Enerzijds waren de nationa-

le inlichtingenproducten onvoldoende afgestemd op de behoefte van de commandanten van de uitgezonden eenheden. Anderzijds werden de tactische inlichtingenproducten onvoldoende gebruikt voor de samenstelling van het normbeeld voor de CDS en de directeur DOPS. Tegelijkertijd publiceerde SHAPE het zogenaamde *NATO Intelligence Transformation Advice*. Dit document benadrukte dat nationale inlichtingendiensten zich niet uitsluitend op de ondersteuning van nationale besluitvorming moesten richten, maar zich eveneens meer

ten dienste van de commandanten van uitgezonden militaire eenheden dienden te stellen. De directeur MIVD heeft dit advies overgenomen, waarmee hij tevens het belang onderstreept van een goede samenwerking tussen de MIVD en de uitgezonden eenheid. J2 OPS heeft dan ook de opdracht gekregen, na de positieve uitkomst van een haalbaarheidsstudie, om een constructie uit te werken die invulling geeft aan bovenstaand advies. Op basis van internationale ontwikkelingen en ervaringen is vervolgens het NIST-concept ontwikkeld.

Een NIST heeft een primaire en een secundaire taak. De primaire taak bestaat uit het leveren van nationale inlichtingenondersteuning aan de commandant (en staf) van de uitgezonden eenheid. Als secundaire taak dient het verzamelen van informatie ten behoeve van het normbeeld van de Chef Defensiestaf. Door het leveren van directe nationale inlichtingenondersteuning aan een commandant van een uitgezonden eenheid beoogt een NIST een koppeling tot stand te brengen tussen de operationeel-tactische en de nationaal strategische inlichtingenprocessen. Hierdoor wordt een dynamische stroom van inlichtingenproducten van en naar de eenheden in een missiegebied verzekerd. De kracht van een NIST is het ontsluiten van nationale inlichtingen voor de operationele commandant onder gelijktijdige verwerving van relevante informatie en inlichtingen voor de MIVD/J2. Daarbij geldt dat de informatiebehoefte van een commandant (kernvragen) uitgangspunt zijn bij de werkzaamheden van een NIST. Door middel van het NIST concept wordt het lokale inlichtingen synthese proces (*intell fusion*) versterkt en de mogelijkheden tot inlichtingendominantie van een uitgezonden eenheid vergroot. Dit wordt bereikt door de inlichtingenproductie van de MIVD/J2 beter af te stemmen op de tactische inlichtingenbehoefte van een commandant. Een NIST staat dan ook ten dienste van een uitgezonden eenheid en vult het tactische inlichtingenproces aan. Het NIST mag echter niet worden gezien als vervanging van het tactische inlichtingenproces of als lapmiddel hiervoor. Het NIST concept kan gehanteerd worden naast het ISTAR-concept.

Wanneer wordt een NIST ontplooid en hoe werkt het?

Het ontplooiën van een NIST is afhankelijk van de aard en het belang van de missie, de samenstelling van de eenheid en de internationale samenwerkingsmogelijkheden. Eigenlijk kan je stellen dat hoe risicovoller, hoe groter het politiek belang en hoe groter de missie, des te groter de kans dat er een NIST wordt toegevoegd aan de uitgezonden eenheid.

Het NIST levert nationale inlichtingen aan de commandant van een uitgezonden eenheid en wordt dan ook in een bepaalde bevelsstructuur geplaatst, waarbij de vragen van de commandant sturend zijn voor het werk van het NIST. Tegelijkertijd staat het NIST ook in contact met J2 die



NATIONALE INLICHTINGENONDERSTEUNING AAN DE UITGEZONDEN EENHEID

De nationale inlichtingensteun valt uiteen in een aantal aspecten:

- **Basisinformatie**
Deze basisinformatie over diverse missiegebieden is aanwezig binnen de MIVD/J2 en wordt door middel van databases of brondocumenten ter beschikking gesteld aan een uitgezonden eenheid.
- **Speciale nationale inlichtingen planningsdocumenten**
Door middel van het NIST krijgt een commandant toegang tot dreigingsanalyses en andere speciale inlichtingenproducten die op verzoek van functionarissen van het nationale beleidsniveau worden opgesteld.
- **Periodieke en incidentele nationale strategische inlichtingenproducten**
Deze producten worden opgesteld aan de hand van de inlichtingenbehoefte van de CDS. Deze producten zijn primair bedoeld voor het politiek-militair beleidsniveau, maar hebben vaak relevantie voor het operationeel-tactische niveau.
- **Vraag gestuurde productie**
Commandanten van uitgezonden eenheden hebben een informatiebehoefte. Deze kernvragen richten zich op zowel nationaal strategische als operationeel-tactische informatie. Beide soorten kernvragen zullen door de MIVD/J2 naar vermogen worden beantwoord. Daarnaast kunnen commandanten van uitgezonden eenheden een specifieke informatiebehoefte hebben. Deze behoefte wordt door middel van een *Request for Information* kenbaar gemaakt aan het NIST, die zorg draagt voor beantwoording.
- **Internationale strategische inlichtingenproducten van partner- en zusterdiensten**
Deze informatie wordt verwerkt in de inlichtingenproducten van de MIVD/J2 en wordt dus indirect ter beschikking gesteld aan het operationeel-tactische niveau. Indien relevant kunnen deze producten door tussenkomst van het NIST direct ter beschikking worden gesteld aan de uitgezonden eenheid.
- **Tactische informatie van partner- en zusterdiensten**
Deze informatie komt soms ter beschikking van de MIVD/J2 in de vorm van SIGINT, HUMINT of IMINT rapporten. Relevante informatie kan door het NIST ter beschikking worden gesteld aan het operationeel-tactische niveau.
- **CI-ondersteuning**
Door middel van NIST kan op locatie van een uitgezonden eenheid CI-ondersteuning worden geleverd.
- **SIGINT-ondersteuning**
Indien een SIGINT detachement in een NIST is opgenomen, zal de informatiebehoefte van de commandant worden meegenomen in de SIGINT-inlichtingenproductie.●

weertactische inlichtingeninformatie ter beschikking stelt aan de CDS. De processturing van het NIST gebeurt door J2 OPS en de inhoudelijke productsturing is gedelegeerd aan de teamleider van het NIST. De dagelijkse berichtgeving loopt via het J2 operatiecentrum.

De samenstelling van het NIST is flexibel en kan bijvoorbeeld tussentijds worden bijgesteld. De samenstelling en grootte van het team is ondermeer afhankelijk van het belang van de missie, grootte van de Nederlandse troepencontingent en de internationale samenwerkingsmogelijkheden. De minimale bezetting van een NIST bestaat uit twee personen terwijl de maximum bezetting uit vijftien personen bestaat. De krijgsmachtdelen dienen zelf ook rekening te houden met het leveren van een bijdrage in de vulling, gezien de limiet aan uitzendcapaciteit van de MIVD/J2 in combinatie met andere nationale taakstelling. In het NIST kunnen bepaalde functionaliteiten worden geplaatst, zoals *Command & Control*, Analyse, Contra-Inlichtingen, SIGINT, IMINT en ondersteuning. Bepaalde functionaliteiten kunnen worden gecombineerd, bepaalde taken kunnen op afstand worden vervuld dan wel kan er capaciteit tijdelijk worden ingebracht. Dit is allemaal afhankelijk van de situatie ter plekke.

De leiding over een NIST is in handen van een ervaren inlichtingenofficier. Verder beschikt een NIST over het algemeen over eigen analysecapaciteit. Indien noodzakelijk zal er extra analysecapaciteit worden toegevoegd. Essentieel bij het goed functioneren van een NIST is de ondersteuning die wordt geleverd door het analyseteam uit Nederland. Dit analyseteam is samengesteld uit functionarissen van Contra-Inlichtingen, Verbindingsinlichtingen en teams van de Afdeling Analyse en Rapportage. Verder voorziet een NIST in de toevoeging van de Contra-Inlichtingen op locatie van een uitgezonden eenheid. SIGINT-detachementen kunnen worden ingebracht in een NIST en moeten worden gezien als in of nabij het operatiegebied statisch opererende stations. Door middel van een NIST kunnen strategische IMINT-producten ter beschikking worden gesteld aan een operationele commandant. Verder zorgt het hoofd NIST voor de koppeling van de tactische, operationele en strategische HUMINT. Ook heeft een NIST beschikking over eigen OSINT capaciteit.

Een andere vorm van ondersteuning aan het NIST wordt geleverd door het Team Coördinatie



Uitzendingen (TCU). Hierbij gaat het om instandhoudingsondersteuning op het materiële, personele, ICT- en financiële gebied.

Als een NIST is geformeerd, start zij samen met de uit te zenden eenheid aan het opwerkingsprogramma. Op deze manier ontstaat er een goed samenwerkingsverband tussen de uit te zenden eenheid en het NIST, zodat ze goed op elkaar zijn ingespeeld. Een NIST kan worden gehuisvest in de algemene infrastructuur van een Nederlandse eenheid in het uitzendgebied. Daarnaast heeft de MIVD, ten behoeve van een snelle implementatie, eigen interceptiecontainers ter beschikking (zie ook artikel op pagina 20). Deze containers zijn compleet ingericht met ICT-apparatuur en worden op termijn voorzien van satelliet communicatie apparatuur.

NIST kan zowel bij grond-, lucht- en maritieme uitzendingen worden ontplooid. Op dit moment zijn er twee NIST's operationeel bij landoperaties. Later dit jaar volgt mogelijk een derde NIST. De inzet van deze derde NIST is daarmee tevens de eerste maritieme NIST.

Consequenties NIST en verbeterpunten toekomst

Het NIST-concept zal na langer gebruik, vanaf eind 2006 of begin 2007 grondig worden geëvalueerd. Op dit moment zijn de concrete veranderingen van de toepassing van NIST natuurlijk al merkbaar. Zo gaan er meer mensen van de MIVD op uitzending. Ook zijn de processen anders inge-

deeld omdat de inlichtingenproducten zich meer richten op de behoefte van de commandant in het uitzendgebied. Hierdoor zijn de contacten met de eenheden al merkbaar verbeterd. Maar er is ook nog ruimte voor verbetering. Zo is de vorm van de producten nog niet geheel afgestemd op de vraag van de eenheden uit de uitzendgebieden.

Verder is één van de ideeën voor de toekomst om geschreven inlichtingenproducten te vervangen door geïntegreerde inlichtingenbeelden (zie ook artikel over het CIP op pagina 19). Op deze manier gaat de snelheid omhoog, zodat er meer tijd over is voor intelfusion, ofwel inlichtingsanalyse. Een andere ruimte voor verbetering ligt in het voorbereidingstraject. In dit geval spreken we dan van de verbetering van militaire vaardigheden en werkwijze om te kunnen opereren in het gevechtsgebied. Het TCU ontplooit op dit moment initiatieven om dit te verbeteren. Wat betreft eigen middelen ten behoeve van het NIST is er nog behoefte aan meer eigen tolken, satelliet-verbindingsapparatuur en interceptiecontainers.

De belangrijkste verandering van de toepassing van het NIST is toch wel het groeiende besef van het belang van de missie van de commandant in het uitzendgebied. De inlichtingenproducten die we leveren staan daarom in dienst van het operationele belang van de commandant. In het kader van NIST hebben we dan ook meer grip op *key enablers*.●

Op naar geïntegreerd inlichtingenbeeld

Eén van de speerpunten van de MIVD luidt: 'In 2005 moet de basis worden gelegd voor het zekerstellen van de ongestoorde voortgang van het primaire proces van de MIVD: het leveren van inlichtingen en veiligheidsproducten ten behoeve van de Minister-president, de Minister van Defensie en de krijgsmacht, van departementsleiding tot uitgezonden eenheden. Dit laatste aspect, het zeker stellen van het leveren van inlichtingen en veiligheidsproducten ten behoeve van uitgezonden eenheden heeft ondermeer bijgedragen in het besluit van de MIVD tot de realisatie van een *Common Intelligence Picture (CIP)*. Aanleiding hiervoor is dat er overal kleine stukjes inlichtingeninformatie aanwezig zijn, die eerst geordend en vervolgens bij elkaar gebracht moeten worden om een compleet beeld te geven. Wat is er nu handiger en efficiënter dan dat al deze informatie compleet in beeld wordt gebracht op één groot scherm. Ofwel, een zogenaamde *Common Intelligence Picture*.



LTZ 1 Marjolein van den Broek is vanuit de stafafdeling Productie druk bezig met de aanbesteding van een CIP-systeem. Maar hoe werkt zo'n systeem nu precies? Marjolein vertelt: "Het CIP bestaat uit een controlepaneel dat via de computer wordt aangestuurd en waar vanuit je allerlei soorten informatie op een groot scherm ofwel videowand kan projecteren. Die informatie die je op het scherm kan projecteren, loopt uiteen van landkaarten en powerpointpresentaties tot televisiebeelden van bijvoorbeeld CNN of informatie van internet. Door middel van al deze toepassingen die je laat zien, vormt zich een compleet beeld van bijvoorbeeld een situatie in een uitzendgebied. J2/OPS kan op deze manier alle relevante inlichtingeninformatie in één oogopslag zichtbaar maken via het CIP, waardoor een eenheid in het

uitzendgebied makkelijker en sneller geïmplementeerd kan worden over de situatie ter plekke."

Tijdspad aanschaf CIP-systeem

"We zijn nu bezig met de Europese aanbesteding van een CIP-systeem," vertelt Marjolein. "Dat betekent dat we bij diverse leveranciers offertes en informatie opvragen over de diverse videowanden die ze leveren. In september volgt waarschijnlijk de keuze voor een leverancier. Daarna wordt de videowand met toebehoren aangekocht en dan hopen we in december met een CIP-pilot ten behoeve van het inzetgebied Afghanistan te starten." Natuurlijk moet bij de aanschaf van de videowand ook worden gelet op veiligheidseisen waaraan het systeem moet voldoen. Marjolein licht toe: "Op dit moment is er ook een aantal werkgroepen

bezig om te kijken aan welke technische en veiligheidseisen de systemen die we willen gebruiken, moeten voldoen. Daarnaast vindt er ook overleg plaats met eigenaren van buitenlandse CIP-systemen over de veiligheidseisen die zij toepassen."

Locatie videowand CIP

"Het is de bedoeling dat de videowand die het mogelijk maakt een Common Intelligence Picture te tonen, wordt geplaatst bij J2/OPS," zegt Marjolein. "De exacte locatie in de ruimte bij J2/OPS moet nog worden bepaald. De dienstplannen van J2/OPS, die straks ook het controlepaneel van de videowand gaan bedienen, bepalen zelf wat de meest handige locatie voor de videowand is." ●

Cobelens wordt nieuwe directeur MIVD

Per 1 mei 2006 gaat generaal-majoor Bert Dedden met functioneel leeftijdsontslag. Generaal-majoor drs. P.W.C.M. (Pieter) Cobelens wordt per 1 mei 2006 de nieuwe directeur MIVD. Hij zal per 1 april 2006 reeds aanvangen met zijn inwerkperiode.

Generaal-majoor Cobelens is momenteel werkzaam als Directeur Operaties bij de Defensiestaf van het Ministerie van Defensie. Cobelens begon zijn militaire loopbaan in 1971 als cadet aan de Koninklijke Militaire Academie. Van 1976 tot 1990 was hij werkzaam in diverse functies bij de Koninklijke Luchtmacht in het dienstvak Groep Geleide Wapens. In 1980 volgde hij de opleiding tot Controller/gevechtsleiding. Van 1990 tot 1991 werd hij als majoor geplaatst op de Luchtmacht Stafschool voor het volgen van de cursus Hogere Stafvorming. In de daaropvolgende jaren vervulde hij als luitenant-kolonel onder andere diverse functies bij de Directie Operatiën van de Koninklijke Luchtmacht. In 1995 werd hij bevorderd tot kolonel en als Hoofd Militaire Opleidingen en Vorming geplaatst op de Koninklijke Militaire Academie. Tevens studeerde hij op 15 juni 1995 af als drs. Bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Cobelens was vervolgens van 1998 tot 2000 werkzaam bij het Ressort Defensie Crisis Beheersingscentrum, eerst als Hoofd Operationele Plannen en Evaluatie

daarna als Hoofd Operatiën. Van 2000 tot 2003 was hij geplaatst bij de Permanente Vertegenwoordiging van het Koninkrijk der Nederlanden bij de Noord Atlantische Raad (NAVO hoofdkwartier) als Senior Military Adviser. Cobelens werd in 2003 bevorderd tot Commodore en geplaatst bij de Defensiestaf als Sous Chef Operatiën. Vanaf 2005 is hij als Generaal-majoor werkzaam in zijn huidige functie.

Cobelens heeft een aantal onderscheidingen op zijn naam staan. Dat zijn het onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier met het cijfer 25, de Meritorious Service Medal VS en de NAVO herinneringsmedaille Macedonië.●



Generaal-majoor Peter Cobelens.

Foto: Peter Wiezoreck

BUREAUCONTAINERS TEN BEHOEVE VAN DE UITZENDGEBIEDEN GEARRIVEERD



Zoals u in het juninummer van Ingelicht heeft kunnen lezen, verzorgt het Team Coördinatie Uitzendingen (TCU) de personele, materieel-logistieke en informatietechnische ondersteuning van uitgezonden MIVD-personeel. Daarbij zorgt het TCU voor de afstemming tussen de middelen die het coördinerend krijgsmachtdeel in een missie levert en de eigen MIVD-middelen ten behoeve van het uitgezonden personeel. Een voorbeeld van de eigen uitzendmiddelen die voor de MIVD worden gemaakt, vormen de bureau- of werkcontainers.

Doordat de MIVD nu zelfstandig over deze werkcontainers beschikt, waar specifiek op de missie afgestemde apparatuur wordt ingebouwd, is zij in staat om snel en flexibel haar rol als J2 te vervullen. De eerste van deze bureaucontainers is recent afgeleverd.

In de komende weken worden de overige containers die ter beschikking staan van de expeditionaire taken van de MIVD afgeleverd.●